

Fasora, Lukáš

Bedřich Šindelář

In: Fasora, Lukáš; Čermin, Jan; Čerminová, Jana; Hanuš, Jiří; Málíková, Michaela. *Sto tváří, sto příběhů : vybrané osobnosti v dějinách Filozofické fakulty Masarykovy univerzity*. Vydání první Masarykova univerzita, 2020, pp. 264-266

ISBN 978-80-210-9382-9; ISBN 978-80-210-9605-9 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/143123>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Bedřich Šindelář

Národnost: česká

Datum narození: 7. července 1917

Místo narození: Sarajevo

Datum úmrtí: 28. dubna 1996

Místo úmrtí: Brno

Sociální zařazení: Oženil se s Vlastou Gajdovou. Spolu měli dva syny: Pavla, který pracoval jako kameraman Československé televize, a Petra, jenž byl zaměstnán v Archeologickém ústavu ČSAV. Pocházel z velmi chudých poměrů, jeho předkové pracovali na Šumpersku v nádenických a dělnických profesích; otec Rudolf Šindelář pracoval jako textilní dělník a později jako holičský pomocník. Ve snaze o sociální vzestup vstoupil do c. a k. telegrafního vojska (k.u.k. Telegraphentruppe) jako délesloužící poddůstojník a několik let působil v jižních provinciích mocnářství. V Dubrovniku se oženil s Rosalií Kovačičovou, dcerou rolníka slovinského původu. Bedřich byl třetím synem manželů, jeho dva sourozenci zemřeli v dětském věku. Otec v meziválečném období pracoval u československé pošty a po nacistické okupaci českých zemí v roce 1939 se přihlásil k německé národnosti; k témuž přinutil i svoji manželku, která si ještě ve 30. letech držela identitu slovinskou. Se synem Bedřichem a zbytkem rodiny, která se již po dvě generace hlásila k české národnosti, Rudolf Šindelář přerušil kontakty. Bedřich se po dobu války stýkal s matkou bez otcova vědomí. Manželé Šindelářovi v roce 1945 ukončili život sebevraždou, veškerý jejich majetek propadl státu. Rodinná tragédie poznamenala další život Bedřicha Šindeláře, který byl opakovaně až do 60. let vystavován denunciacím z kolaborace s nacisty; resp. odsudku za svou distanci od rodičů a vinu na jejich osudu. Problémy s rodinnou historií významně zbrzdily Šindelářovu akademickou kariéru a přinesly mu řadu traumat v podobě opakovaného prověřování, přerušování kvalifikačních řízení apod. Jeho reakcí v hledání jistoty bylo pevné přimknutí k vládnoucímu komunistickému režimu a mimořádná zatvrzelost v jeho obhajobě, když si inteligentní a pracovitý Šindelář navenek nepřipouštěl pochybnosti o správnosti vývoje společnosti a ještě v době zjevné krize režimu ve druhé polovině 80. let stál neochvějně na pozicích komunistického dogmatismu.

Akademické působení

Po maturitě na přerovském reálném gymnáziu nastoupil v roce 1937 na FF MU a studoval obory historie a německý jazyk. Uzavření českých vysokých škol v roce 1939 spolu s krizí v rodině vedlo Šindeláře k hledání obživy v dělnických profesích a velmi těžkému životu v materiální nouzi a nejistotě. Situace se stabilizovala v roce 1940, kdy získal dobré místo pomocného učitele na obchodní akademii v Moravské Ostravě. Současně tu ale byl vystaven tlaku na své připojení k programu germanizace obyvatelstva regionu. V letech 1943–1945 působil jako referent při odborové ústředně. Právě poměrně pohodlně strávená léta okupace vyvolávala v poválečném období četné pochybnosti o Šindelářově vztahu k okupačnímu režimu. V roce 1945 se vrátil na FF MU, dokončil studium a v roce 1946 obhájil doktorskou práci na téma čarodějnických procesů; současně od září téhož roku pracoval jako asistent při historickém semináři. Šindelář se přihlásil k levicovému programu proměny vědy a vysokých

škol a náležel k mladé generaci učitelů a vědců, kteří na fakultě horovali pro důslednou aplikaci marxistických metod a sovětských zkušeností. V tomto směru vyvíjel tlak i na své učitele, přičemž se s úctou hlásil k dědictví badatelského díla Julia Glücklicha a Rudolfa Urbánka. V roce 1948 byl jedním z předních aktérů komunistického převratu na FF MU, zastával funkce v Akčním výboru Národní fronty a v Základní organizaci KSČ. Již v roce 1950 požádal o habilitaci z oboru všeobecných dějin kapitalismu, jak byly tehdy nazývány dějiny západní Evropy. Habilitace dosáhl až v roce 1953 z důvodu výše zmíněných kádrových komplikací a také proto, že jeho publikační činnost byla označena za nedostatečnou a bez vazby k oboru habilitace. Šindelář reagoval zintenzivněním vědecké práce, vedle děl s tematikou dějin dělnického hnutí a revoluce roku 1848 se usilovně pustil do výzkumu problematiky třicetileté války. Ambiciózní badatel se se záštitou v některých tezích Zdeňka Nejedlého pokusil vstoupit do debaty špičkových evropských historiků o závažném tématu vestfálského míru marxistickou interpretací konfliktu a mírových jednání při důrazu na českou otázku. Šlo o cíl velmi nesnadný, mj. pro odtržení československé historické vědy od tehdy se rychle rozvíjejícího výzkumu německého, nizozemského nebo švédského. Šindelář navíc s ideologickými předsudky striktně odmítl ve své interpretaci zohlednit práce konzervativně-katolických historiků, z domácích zvláště Bohdana Chudoby, který dobové poznání tzv. české otázky obohatil výzkumy ve španělských archivech. I Šindelářovi podporovatelé, jako Josef Polišínský, na Šindelářových dílech k tématu oceňovali spíše důslednost v uplatnění marxistických tezí než pečlivost v práci s pramenem nebo jazykovou erudici, kterou si toto eminentně náročné téma žádalo. Přestože práce nezaznamenaly v západní a severní Evropě ohlas, byl v roce 1963 Šindelář – opět po průtazích trvajících čtyři roky – jmenován profesorem. Z této pozice se stal jedním z určujících aktérů historické práce v Brně a na Moravě, a to nejen na brněnské univerzitě, ale také jako šéfredaktor *Časopisu Maticе moravské* a člen Komise historiků ČSSR a NDR. Po vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968 Šindelář znovu přijal roli nemilosrdného dohlážitela nad ideovou pevností pracovníků fakulty, zasedal v prověřkových komisích a podílel se na vnitrostranických čistkách na úrovni fakultních a městských struktur KSČ. Větší kariéru v řadách normalizátorů Šindelářovi znemožnilo chatrné zdraví, na kterém se patrně podepsala dlouhodobá traumata – první mozkovou mrtvicí byl stížen již v roce 1953, později se přidalo onemocnění jater a glykemie. Přesto Šindelář převzal některé funkce ve strukturách brněnské KSČ a v letech 1976–1980 zastával post děkana FF. Na fakultě vyučoval do roku 1990, v samém závěru kariéry vystupoval jako bodrý starý pán se zajímavými historkami o čarodějnických procesech, svém celoživotně nejoblíbenějším tématu.

Veřejná činnost

Šindelář byl členem KSČ od roku 1948 a velmi aktivním pracovníkem ideologických složek komunistického režimu, jak na úrovni akademické (působení na ústavech marxismu-leninismu MU a Vysoké školy dopravní v Žilíně), tak v grémiích osvěty a propagandistické práce. Zvláštní iniciativu směřoval k založení Komise pro boj s antikomunismem a v letech politických zvrátů působil v prověřkových komisích při Městském výboru KSČ. Nabídky dalších funkcí odmítal s odkazem na svůj zdravotní stav; z téhož důvodu s ním v roce 1972 městské orgány strany již pro další práci nepočítaly. Obdržel četná vyznamenání, v roce 1953 Cenu osvobození města Brna, v roce 1979 plaketu Zasloužilého učitele a několik čestných uznání od městských a krajských představitelů režimu.

Evaluace

Temperamentní, prudké vystupování, nepředvídatelnost i pro blízké spolupracovníky, stínem rodinné tragédie poznamenané vztahy k lidem, těsné vazby k režimní nomenklatuře a ideologický dogmatismus, tento amalgám činil ze Šindeláře jednoho z nejobávanějších představitelů komunistické moci na FF, především v době normalizace. Jeho vědecké dílo vynikalo urputností v aplikaci tezí marxismu-leninismu; až šokující podobu nabývala tato zatvrzelost v pozdních dílech. Jeho nejznámější práce *Hon na čarodějnice* (1986) byla pro své protizápadní a antiklerikální výpady ve své době vnímána jako kontrapunkt k dílům českých badatelů, jež signalizovala slábnutí vlivu ideologie na historickou vědu. Šindelář náleží mezi české historiky, kteří se nejvíce podíleli na devastaci historické vědy v době komunistického režimu.

Ohlasy

... vidíme autorovu upřímnou snahu, aby byl historický materialismus skutečně, a ne jen frázemi, teoretickým základem jeho prací... \ [posudek habilitačního spisu](#)

Na jeho práci jsou stopy chvatu a netrpělivosti průkopníka, jsou však mnohonásobně vyváženy klady práce historika, pro něhož kulturní revoluce není prázdným slovem. \ [Josef Polišenský](#)

Výbor z díla

Z dějin dělnického hnutí na Brněnsku. Od nejstarších dob do založení KSČ (1956)

Ohlas maďarské revoluce 1848–1849: O sympatiích našeho lidu k maďarské revoluci a Kossuthovi (1957)

Comenius und der Westfällische Friedenskongress (1963)

Vestfálský mír a česká otázka (1968)

Hon na čarodějnice: západní a střední Evropa v 16.–17. století (1986)

Prameny a literatura

Archiv Masarykovy univerzity, fond A1 RMU, osobní spisy, kart. 406/1.

Archiv Masarykovy univerzity, fond A2 FF, osobní spisy, kart. 44/2, 15/10.

Archiv města Brna, Příhlaška trvalého pobytu občana, Bedřich Šindelář.